

školní četba

Vilém Mrštík

Pohádka máje

Pohádka máje (časopisecky 1892, knižně 1897) – román, jednoduchý příběh mladistvé milostné citovosti a přírodní senzitivnosti, ústící v útěk před znevšedněním měšťáctví do přírody. Autor impresionistickým stylem zvýraznil úlohu vypravěčského subjektu. Kniha pojednává o vztahu měšťáckého a pohodlného Ríši k poctivé, milé a prosté venkovské dívce Helence.

VILÉM MRŠTÍK – (14. května 1863, Jimramov-2. března 1912, Diváky) byl český spisovatel, dramatik, překladatel a literární kritik. Další díla: *Samta Lucia, Zumři, Kniha cest, Paní Urbanová, Anežka; společně s bratrem Aloisem Rok na vsi, Bavlníkova žena, Maryša.*

Carpe diem vydalo první elektronickou knihu Viléma Mrštíka vůbec – výběr cestopisných próz s názvem **Krásná země**. Titul lze zakoupit na portále www.eknihulka.cz

Vilém Mrštík
Pohádka máje

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla, a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdělení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

© *Carpe diem*, 2012

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic

ISBN 978-80-87631-31-7

OBSAH

I.	6
II.	41
III.	62
IV.	75
V.	86
VI.	114
VII.	136
VIII.	156
IX.	170
X.	185
XI.	210
XII.	228
XIII.	254
XIV.	268
XV.	280
XVI.	292
XVII.	303
XVIII.	312

I.

Na začátku února r. 187* přijel z Brna do Ostrovačic hezký, mladý hoch, jménem Ríša. Jmenoval se vlastně Richard Gregor, ale od let nikde mu jinak neřekli než Ríša, Ríšo. Otec jeho býval v Ostrovačicích na hospodě, velebníček ostrovačické fary byl mu strýcem; ani ten mu jinak neříkal, než Ríšo. A jméno to mu už zůstalo.

V tu dobu, kdy dojel, byl v Ostrovačicích bál. Ríša patrně o něm věděl: černé šaty přivezl s sebou v kufříčku a bílou kravatu měl uschovanou v kapse. Večer na plese objevil se v lehké, srbské čamaře, s hluboce vystříženou vestou a v ruce mačkal malý, měkký klobouček, známý pode jménem Derby.

„Tam, kde se před jedenadvaceti lety narodil, přišel po jedenadvaceti letech tančit“ – – –

S tou myšlénkou, polo něžnou, polo mladou překročil hostinský práh.

Zábava byla už živá.

Šenkovna proměněna v taneční sál, bývalá jeho ložnice v hernu.

V sále už tančili.

Postavil se do dveří a tváří jeho přešel úsměv. Jak se mu to zdálo všechno naivní, prost'oučké, ale milé. Pro muzikanty vystavěna byla tribuna, červeněbílá draperie splývala po ní až k zemi. Okno bylo ukryto pod úbělem záclon a se stropu z rohu do rohu a do prostřed k mnohoramenné lampě v obloucích se vznášely pestré řetězy papírových kroužků. Kde co se dalo, okrášleno bylo ružičkami, stužkami a chvojím: i obrazy i zrcadla i dvěře, ba i krucifix byl celý zelený a po stranách stromečky mu stály jako malované na bělounké půdě zdi. A všude, kam se oko obrátilo, vidět bylo smrčí, tam křížek malý, tam hvězda tmavá – tam zas celý věnec zelený kol obrazu Anděla Strážce a chvojím obtočen byl i kapelníkův pult, na kterém ležely sežloutlé noty. Vůně čerstvě natrhaných větviček prolévala se sálem a bylo mu, jakoby ani nebyl v taneční síni, ale smrkovém háji.

Přes zrcadlo shora na obě strany rozhrnut byl růžový organtin, posypaný zlatými hvězdami. Dáma po dámě docházely k zrcadlu a jemným

dotekem prstů opravovaly si vlhké ještě účesky. Jiné v neposkvrněných posud šálech vedly se sálem. Dámy z pošty, nadučitel s paní, jeho kolega z Kynic, lékařovy slečny z Rosic, židovky, židi, farář z Domášova, farář z Kynic, myslivci z okolních revírů, jejich mládenci a dcerky, správci velkostatků, několik váženějších rolníků se svými maminkami, všechna ta strakatina nejbližšího okolí dala si tu dostaveníčko a nechybělo mnoho, „representace“ ostrovačického kraje byla skoro úplna.

Ríša pohlížel na dávné svoje známé z dětských let.

Farář z Kynic sešedivěl, učitel se spadl, Schulzové židovce vypadly dva horní zuby; Fritz jako vždy červený ve tváři s hlavou jako mléko, plný řetězů a prstenů, potřepával pravou nohou a kolem se rozhlížel zrakem, jemuž patřil celý svět. Maryšler lhal až po dnes v ruce pahýlem ustřeleného palce přidržuje kočičák, Svoboda z Říček kouřil trabucca, žid Wainer z Říčan mlsal a dolním rtem dlouho vždycky s vousů olizoval plzeňské. –

Nejmilejší bylo ovšem podívání na mladé žabky, které s Ríšou sedaly kdysi v jedněch lavicích a dnes už v dlouhých sukních daly si sloužit jako kterákoliv dáma z velkých salonů. Ríša byl milovníkem mladých děvčat a na nich také utkvěl pohled jeho nejdéle. Obdivoval krásné, dlouhé pletence doktorovy slečny z Rosic, u slečny Ludmily z pošty líboval si nejvíc krásný, živý zrak a na titul královny plesu zdála se mu činit největší nároky Maryšlerova Cilka, mlad'oučké, koketní stvoření v růžových šatech, s kytíčkou kamilek v kaštanových vlasech. Malé, křehoučké, trochu zlomyslné, na duchu poněkud zanedbané děvčátko, ale krásné, krásné, šij měla jak labuť bílou, čelo padlý sních a v očích vlídné usmání.

Než právě, kdy ji Ríša v duchu růžovou, mlad'oučkou a svěží jak ráno v mocné své náruči na trůn vynášel krásy všech krás, – semlelo se cosi v zadní světnici a Ríša vypustil Cilku z náručí, zapomněl na ni a cele se věnoval tajemství náhlého toho ruchu v zadní místnosti.

Ohlédnul se a viděl:

Milka přiběhla k Cyrile z pošty, Cilka k Ludmile, kývly na kupcovu Vali a všechny sborem vyběhly komusi naproti.

„To je dost!“ řekla i stará paní z pošty a také vyšla za nimi. Byla to staříčká už dáma s ohnutými zády, bezzubými rty, ale milá každým svým slovem, každým pohnutím.

Obrátila se na polo k Ríšovi a pravila s důrazem na každém slově, jak mívala ve zvyku:

„Přijela Helena z „Komory“. To uvidíte krásné děvče! Něco takového jste ještě neviděl.“

„Tak je krásná?“

„Na,“ luskl stará paní rty jako na koně. – „Uvidíte.“

Ríša chtěl vstát a přesvědčit se sám, ale v tom mu napadlo: „Helena? Z „Komory“? Která by to byla? Ah, Bože,“ – vzal bradu do ruky – „snad“ a v duchu počítal léta. Revírník „Pod komorou“ – ten že by byl ještě živ? To musí být už velice starý! A Helena, Helena – – – byly čtyry ty dcery, Albina, ta umřela, Anna, Gusta – to bude ta nejmladší. – Tu neznám. – A znám, tenkrát to bylo takové nepohledné, pihovité děvče – ta že by teď byla tak hezká!? Možná. Ženské jsou jako hmyz – housenka nestojí za nic a pak se z ní vypiplá nejkrásnější motýl.“ –

Zdvihnul hlavu a chtěl se jít podívat.

Vešla.

Hluboké ticho zavládlo sálem; hosté ustupovali stranou, jako když se blíží vzácná nějaká osobnost'. A všem bylo pojednou, jakoby do dusné místnosti zavanul příjemný dech lesní samoty. To rusalka horská opustila tajemnou svou skrýš a přišla se podívat sem do tichého údolí, jak to vypadá u nás. Vešla nesměle, překročila práh a zarazila se – oči divoce se jí rozlítly po sále a hledaly pomoc odkudsi ze zadu. Než, plesnivý její otec jemně ji vzal pod paži a poklonil se „staré paní“, svěřuje jí svoji dcerku.

„Matky už nemá, vemte si ji za dceru.“

A hned se zas vrátil mezi svoje známé.

To bylo vítání, volání, ctění! Se všech stran hrnuly se dotazy, stařeček nestačil odpovídat na každý zvlášť. Kde tak dlouho byli?! Že se přece jednou vybrali a podívali se mezi lidi!

„My všichni už myslili, že jste do sněhu snad zapadli nebo zemřeli. Tak zapomnět na všechn svět!“

Starý revírník, drobný, malý mužíček s bleděmodrýma očima a dlouhými bílými licousy přes špičatou bílou bradu, usmíval se tichým úsměvem starých lidí. Hlučné uvítání lichotilo staříčké jeho duši, potrhoval ramenem stíženým dnou, usmíval se a hladě každému ruce dlaní, pološeptem odpovídal všem najednou. Byl trochu přihluchlý, musilo se na něj křičet a ústa těsně k uchu dát, aby rozuměl.

Kde byl tak dlouho? ptal se ho kynický pan farář a revírník, nastavuje tvář, tichounce šeptal velebníčkovi do ucha, jakoby i on byl hluchý: „Už jsem starý, velebný pane, velice starý. Už to nejde, jak to chodívalo – – To už nejsou ty časy, kdy jsem běhával kopec nekopec – z dědiny do dědiny – – Nohy... nohy!“ vykřiknul, bolestně zvyšuje hlas a dotýkal se při tom rukou kolena, jako tam že to chybí.

„A jak pak lesy?“ ptal se velebníček, usmívaje se mu do jeho krásných, modrojasných očí.

„Jak?“

„Povídám lesy, – jak lesy!“

„Ja,“ odpověděl chytře revírník a strčil hlavu do ramen: „– to musí být, – to bolest', nebolest', – povinnost' je povinnost', ale to nemusí být. – A jak pak – partičku,“ skočil pojednou v řeči – „zahrajem si? Kde pak je pan Blažíček – a velebný pán – no, to jsem rád – to jsem rád –“ a zase komusi tisknul a ruce hladil dlaní, vyptává se, co dělá jeho manželka. Pak se obrátil, vzal velebníčka jemně kolem pasu a vedl jej k nízkému, malému stolku v zadním pokoji, kde hořely už dvě svíčky a taroky ležely na stolku.

Takový byl způsob, jakým revírník uvedl svou dceru do světa. Ostatně byla tu stará paní a Helenčiny kamarádky, by úlohu tu vykonaly za něho. Také jakmile shlédly Helenčinu zlatou hlavu ve dveřích, jak sestry kolem včely shlukly se kolem ní a vedly ji na hrbolatou, nerovnou podlahu šenkovny. Ale hned místnost' sama svou podlahou, lidmi a bláznivými cetkami učinila na ni dojem odpuzující. Odtud ten plachý, divoký pohled sálem. Lekla se té strakatiny kolem sebe a ticha, které provázelo její vstup; byla by nejraději pryč utekla zase zpět.

Svraštila obočí a v plachém tom pohybu kročeje hotovém ku skoku nazpět činila dojem srnky, kterou vyplašili z lesa a hnali v širý, strašný svět.

Než, v tom jí do jemných, rozšířených nozder zavanul lahodný dech pryskyřice. A tu si všimla toho chvojí zeleného kolem sebe, kterým obtočen byl celý sál. Oči se jí usmály a jiskřička úsvitu zahrála jí v čistém úbělu zoubků. Rázem zapomněla na všechno nemilé a bylo jí pojednou, jakoby se byla doma ocitla uprostřed háje, pod svými bory a sosnami, jejichž vůně zapadala do stísněných jejích prsou. A už jí nebylo tak nevolno, provázena otcem, krásná a usmívající se vyšla „staré paní“ vstříc, dala se odvésti od ní sálem tam na tu lavičku nízkou mezi dvěma okny, kde nad hlavou jí visel v chvojí ponořený krucifix. A jako slípka, když polekané kuře běře pod své peruti, ujala se jí „stará paní“, přisedla k ní a zavedla s ní hovor o zimě.

Lehoučký šumot protáhl sálem, odkudsi z leva zazvonil veselý ženský smích; Helenka z prvu se ani neodvážila pozvednout oči, teprve nyní vyhrnula řasy a viděla, že několik párů očí je upřeno na ni. Krev se jí nahrnula do tváří, v uších jí začalo znít – ropot hlasů v nesouvislém zmatku pohvizdajících houslí a lkavé pikoly hlučel kolem ní. Tušila, že předmětem všech pohledů je ona, a bylo jí pojednou do pláče a stydno tak, jakoby stála na pranýři na pospas pohledů všech.

Teprve po chvíli se upokojila, když hudba začala hrát.

* * *

Byl to první její ples. Před tím nikde nebyla, nikam nechodila a tančila-li kdy, tančila jenom se svými sestrami. Od té doby, co nad nebožkou matkou začala růst tráva, jakoby se světa byla zmizela. Když se do něho vrátila, lekla se tolika lidu najednou. Nikdo ji neočekával, překvapení zračilo se v tváři všech.

Proslýchalo se o ní, že roste do krásy, ale tak krásnou si ji přece nikdo nemyslí. Bylo jí teprve šestnácte let, dítě ještě, ale jedno z těch světlých zjevení, jakými se zřídka chlubí matka země. Nesměle kladla

nožky, nesměle se dívala, ale jaká byla právě v nevinné té zdobě polodětských půvabů! Kdo ji znal jako školačku, nikdy by byl neřekl, že vyroste v takový květ.

Až do nedávná nikdo o ní nevěděl, nikdo o ní nesoudil, – v lesích zrozena, k lesům připoutána láskou i osudem, žila sama sobě život tiché samoty a nepozorována ve stínu stromů vykvetla jako fialka. A tu pojednou dryadka hor přestrojená objevila se mezi lidmi a rozhlížela se modrýma svýma očima kolem sebe, bílýma rukama tiskla rusé svoje vlasy na spáncích a nožky opatrně kryla pod obrubu šatů, aby nikdo neviděl, jak jsou malounké... Lehounká jak peří sechvěla se na přistavenou lavičku a kdo na ni pohlédl, cítil, že samo nebe seslalo v ní na zem jednu z nejčistších svých bytostí.

Měla na sobě šaty modré, kolem boku spjaté atlasovým pasem barvy jen o poznání světlejší, který šerpou po boku jí splýval na stranu; na bílé šňůře kolem boků jí visel vějíř z růžových per. Za pasem měla bledou růži ukrytou v chumáčku tmavých fialek. Když se zapomněla, z pod obruby šatů vykoukly jí uzounké špičky bílých střevíčků. Nebylo možno vymyslet prostějšího úboru, než milou, třebaš naivní, při tom ale nevýslovně tklivou harmonii modravého toho roucha, růžových per a bílých střevíčků. Vlasy měla přihlazené k spánkům po venkovském způsobu a na zad shrnuty v prostou úpravu dvou hustých pletenců; každý z těch pletenců byl na konci ovázán temně modrou sametkou. Když vstala, vlasy sáhaly jí až hluboko dolů... Ve tváři byla bílá, až světlá, jakoby se v mléce koupala, živila rosou, ba zdálo se, že i krev měla světlejší než lidé jiní. Tělem byla nevysoká, ale štíhlá a jemná a měla krásné pohádkové oči; modrá jejich barva se rozlévala bílou její podobou, tvář plna byla jejich lesku a smutné, divně zamyšlené krásy. Když mluvila, rty její jakoby se rozpukly: byly červené a živé jako krev; kdykoliv se usmívala, shrnuly se vždy na jednu stranu a obnažily dvě řady drobných, dětských ještě zoubků. Jednu chvíli tak prudce pohodila hlavou, že jeden z jejích pletenců, který „stará paní“ právě v rukou vážila a ukazovala své sousedce, vysmykl se této z ruky a přes kulaté ramínko svezl se jí na prsa a odtud na útlý, mladý její klín...

Sehnula rozpačitě hlavu a hrála si s atlasovou svojí šerpou. Ve zlaté úpravě vlasů ležel nyní světlý profil její tváře, jemně vykroužená brada s důlkem uprostřed a malé, ku hlavě vkusně přitisknuté ouško. Pojednou, jakoby ji omrzela dětská ta hra s atlasovou šerpou, zdvihla hlavu nazad a krásným pohybem ruky přehodila vlasy zpět. Oči zbožně obrátila vzhůru ke stropu a dlouhý, těžký vzdech vydral se jí z prsou; krásná hrud' se jí při tom vzedmula a průhlednou rouškou mušelínu prosvítla bílá její pleť. Měla mírně vystřižený krk a nahé místo křížem přeložené průsvitnou rouškou. – Bože, jak si tu připadala pojednou osamocená, opuštěná a zbytečná, zbytečná při vši pozornosti, kterou jí věnovaly karamádky, při vši té novotě a nevidanosti strakatého života, kterému nerozuměla a smysl jeho jedva chápala!

Jediným tím povzdechem jakoby se vyplakala uvnitř, – oči se jí vyjasnily. Helenka už klidně dívala se s jedné osoby na druhou. Hudba hrála, páry tančily – osaměla. Zdeňce poklonil se jakýsi pán a v náručí ji odnesl do prostřed kola. Také Cilka už se vznášela v růžových svých šatech a usmívala se na ni přes rameno shrbeného pána. Stará paní odešla kamsi do vedlejšího pokoje.

Helenka užila vhodného toho okamžiku, uklidila se stranou do zastrčeného koutku u prvního okna od síně a skryla se mezi záclony. Tam jí bylo líp. Nikdo na ni neviděl a sama viděla všechno. Jen aby do tance ji nikdo nebral, pane Bože, jen to ne. – Tak jí srdíčko v prsou poskočilo, když si pomyslila, že by také tak někdo mohl přistoupit k ní, také tak se jí poklonil a vyzval ji k tanci... Uměla tančit, ale netroufala si. Tenkrát byla ještě malá; její sestry, dokud byly doma, zvláště Gusta, učily ji prvním krokům valčíku a polky, i při klavíru tančila už potom skoro dospělá, ale to byly sestry, kdežto tady – stud jí zkrvavil běloučké líce a celá hořejší polovice jejího těla skryla se za bílou záclonou...

Ale než se nadála, stál už někdo u ní. Přistižena v rozpacích, tak byla pomatena v tu chvíli, že nevěděla kam s očima, kam s rukama, kam s celým tělem. Neřekla ani „ano“ ani „ne“ a jen bojácně obrátila oči vzhůru, jakoby se teprve ptala, co ten člověk po ní chce. Ale viděla už jen černé, hladce přičísnuté temeno hlavy, jejíž vlasy na dvě strany roz-

děleny byly bílou, až kamsi za krk spadající stezičkou. Než se vzpamatovala, černý pán byl už tentam a jen podle té stezky na hlavě táhnoucí se od temene za límec poznala jej v tmavé skupině pánů. Cosi jim vypravoval a červený v tváři smál se do bílého šátku.

Pak už nikdo pro ni nešel.

Nyní teprve si rozvážila, co vlastně provedla. Zastyděla se, ale pak se usmála a byla ráda: teď aspoň nikdo pro ni nepřijde.

Dohráli.

Cilka vysmekla se svému pánu z náručí a přisedla k ní.

„Proč jsi nešla?“ ptala se.

Helenka vypravovala, jak se to stalo.

„Který to byl? – Ten? – A! – to je žid. To já ti najdu jinakého tanečnicka“ – a chtěla vstát.

„Pro Boha ne,“ stáhla ji Helenka zpět. „Ne, ne – ne – já nechci! – – –“

„Jednou musíš začít.“

„Já vím, ale dnes ne, – jenom dnes ne, až jindy.“

„Ty jsi divná – – – A nač tu jsi?“

„Tak – podívat se.“

„Vždyť ty ani nevíš, co to je – tanec!“

„Ať sisi.“

Pak se hovor svezl v jinou stranu a Helenka vypravovala Cilce, co je u nich nového. Hned byla veselejší, hovořila, usmívala se a bavila se s karamádkou svou jako se svou duší. Francouzský králík, ten, co tak vždycky po pokoji běhal a se vším si hrál, – „už není“, pravila lítostivě. Chodil za ní, chleba z ruky jí bral a je tomu tři dni, našla jej mrtvého. Složila ruce, snesla je na klín a vyhlédnuvši kamsi do prázdna vypravovala dále. Srnku jim někdo otrávil; tři dni pro ni plakala, tři noci nespala, čtvrtý den jí přivedli jinou, ale už to nebyla ta, to už nebyla „Lucka“ – lekala se nesmírně a pak, aby ji zas někdo nezmařil. Dala ji tedy odvésti zas do lesa... Z Broka se dělá hrozný dareba. Jinde ležet nechce než u ní a převalí se, kde mu napadne. Onehdy s lůžka prackou stáhl její šaty na zem, svinul si je do věnečku a na ně. Přišla, právě když si lehal, a tolik mu domluvila, že zalezl pod lůžko a odtud jen se tak ohlížel po ní, kdy

už tomu hubování bude konec. V letě je s ním ještě větší kříž. Jinde být nechce než na sluníčku na dvoře nebo v zahrádce a tu záhon nezáhon, kvítek nekvítek, kde sluníčko svítí, tam se převrátí. A jakou škodu při tom způsobí, to si nepomyslí. „Tak Bůh ví, co s ním budeme dělat“ – dodala – „snad ho budeme muset uvázat nebo do boudy zavírat – už to s ním není a není k vydržení. – Martě onehdy snědl celý hrnek sádla, potom zas krajáč mléka v komoře jí vyvrátil a tak škoda na škodu – – Strašlivý pes!“ zapoměla se a vykřikla skoro na celý sál. Pak se náhle odmlčela a probírala se v myšlénkách, co by ještě pověděla.

Sem že by nebyla šla, ale tatínek nedal, tatínek chtěl, že radši doma zůstane, než aby šel sám. „Vždycky jsem byla sama doma, nikdy jsem nikam nechodila a najednou: „pojdem!“ A hned šaty šít, do Brna s Martou, oblékli mě, naložili na sáně a tak. A co já tu? Tančit se mně nechce a teď jen abych se dívala a čekala, až bude po všem.“

A tak švitořila as dvacet minut, než začali hrát: jak vlašťovička, kterou vyvádějí z hnízda, obrací krček, hlavu nazdvihuje, dolů se dívá a šveholí při tom sobě pro radost i jiným. Cilka jako dospělá a zkušená už v tajemstvích tohoto světa dala si všemožnou práci, aby ji přemluvila a bojácnou uvedla v let: „pojd“ – pravila – „neboj se, nejsi malé dítě, jednou se pustit musíš,“ naléhala stále a aby ukázala, jak už sama lítat umí, vznesla se jak obláček nad zem a zmizela v sále.

Muzikanti spustili intrádu a pro Cilku si přišel tentýž černě oděný pán, co ji prve odvedl k tanci.

Vlašťovička zase osaměla a dětskýma svýma očima bloudila sálem. Chvíli se tak dívala na poletující kolem párky, pak se ohlédla po stojících pánech, až utkvěla na jednom z nich, který ani nevypadal jako ostatní; měl na sobě čamaru a jako dvě černá pírká rozkládaly se mu na obě strany dvě čárky jemně přihlazených knírků. Zdálo se, jakoby i on byl přišel více, aby se díval, nežli se bavil: stál ve dveřích hlavu loktem podpíraje o veřeje dveří a po rtech mu přecházel poloútrpný jakýsi úsměv.

Líbilo se jí to sebevědomé jeho usmání a ráda by byla věděla, kdo je ten pán... Ale v tom už zase byla očima na druhém konci sálu, odtud na

stropě, na zemi a konečně sklopila oči a nedívala se nikam. Rozpačitě rovnala si vlasy na spáncích a ani se neodvážila oči pozvednout, aby se nezdálo, že vyhledá někoho k tanci. Trvalo chvíli, než se zahleděla zas do vířícího kola tanečnicků. U dveří do vedlejší místnosti jak u česna úlu hejno černých včel tlačilo se jich několik.

Z dlouhé chvíle prohlížela si Helenka svoje okolí; kolem dokola sálu posedaly obstarožné dámy a s jakýmsi usmívavým klidem v očích dívaly se, jak se kolem vznášejí mladé jejich dcerky, černě odění páni jak je tisknou na vyžehlená prsa.

Neživěji bavily se dvě židovky v bílých šatech jako sních, s rudě tmavou růží v hrubých, až do modra přecházejících černých účeskách. V Helence vzbouřil se všechen mravní stud, když je tak viděla ve tvářích červené, na prsou nahé, jak těma očima svítí, rameny kroutí a bílé svoje zuby ukazují přes obrubu bělostného vějíře. Netančily v tu chvíli a bavily se v rohu s jakýmsi...

Cosí jako stín přeletělo čistým jejím čelem, když viděla bavit se s nimi toho, jehož před chvílí viděla ve dveřích. V pravé ruce držel kapesník a cosí jim vysvětloval; židovky kroutily hlavou, jakoby říkaly „ne, ne, ne“ – a ta starší na to pravila hrubým, mužským skoro hlasem tak, že to i Helenka slyšela:

„– To nám nepotřebujete povídat, to my už dávno víme!“ – a dala se do smíchu.

„Čemu se směje?“ ptala se Helenka sama sebe, nechápala. Nevěděla ještě, že se ženy dovedou smát i tehdy, když se není ani čemu smát.

Zavolala Cilku a ptala se jí, kdo jsou ty dvě dámy.

„Ale, – takové kokety,“ – odpověděla Cilka – „židovky.“ Jmenovala je jménem; jedna se jmenuje Saba, druhá Berta, ale pak nechala židovek a dala se do hovoru o černém jejich vis-?-vis.

Ptala se Helenky, zná-li toho pána tam.

Helenka neznala.

„Ani si's ho nevšimla?“

Helenka se začervenala a zapřela ho jako Petr Krista.

„Nevšimla.“

Cilka přisedla k ní.

„Přijel z Brna, schválně na ples. – Ale ty ho jistě znáš.“

Jmenovala Ríšu jmenem.

„Ríša – – – Ríšu neznáš? Vždyť k vám chodíval.“

„Kdy?“ – obrátila se Helenka na Cilku příkře a zdála se být uražena. –

„– Za Stanislavem, o prázdninách.“

Na jmeno se Helenka pamatovala, podoba jí vymizela z paměti.

„Co na tom,“ pravila Cilka a otevřela hubičku jakoby čekala, že vlítne něco do ní. Pojednou, jakoby procitla, přerušila mlčení a vypravovala Helence, co všechno věděla o tom, jehož jmenovala Ríšou.

„Studuje v Praze, v Brně byl na svátcích. Za pár let může být doktorem práv nebo státním nějakým úředníkem, nezludračí-li se. Tatínek povídal, že se z něho stal hrozně lehký člověk. Špatně se učí, při maturitě jen proklouzá a v Praze do přednášek prý ani nechodí. Studenti z Rosic to o něm vypravovali, jak tu byli o Vánocích, a povíдали, v kavárně prý až do rána někdy hraje v karty.“

A ještě mnoho jiných věcí vypravovala Cilka o Ríšovi, ale Helenka už jí neposlouchala. To všechno byly pro ni příliš cizí věci: maturita, karban, kavárny, co jí bylo právo, universita, doktorát, hluchý pojem úřednických kariér! Koketerie židovek byla pro ni větší hádankou než celá právnická fakulta.

Když Cilka odešla, rázem na všechno zapoměla, co jí Cilka vypravovala, a oddala se pozorování nevysvětlitelného zjevu nebojácných židovek. Měly kolem sebe pánů mnoho, už je téměř ani vidět nebylo pro černou hradbu nastavených zád, jen spodem prosvítaly bílé obruby jejich šatů a koketně, stranou lehce vyvrácené jejich střevičky.

Co jí bylo nejdivnější, byly rozpustilé jejich způsoby a pak to, jak se jen taková dotěrnost může někomu líbit. Ta mladší, Saba, počínala si jako posedlá. Hlavu hned na pravo, hlavu hned na levo, toho se dotkla vějířem, s tím zažertovala slovem, pak šeptla komusi něco do ucha a na konec vyběhla a oběma dlaněma tisknouc svoje spánky, jakoby nechtěla ničeho slyšet, utíkala z kruhu ven. Brzy se však do něho vrátila a jakoby se nic nebylo stalo, žertovala s pány dál. – Všude jí bylo plno, volala i přes celý sál a v tanci byla jak vítr.

Berta byla už jemnější; za to si libovala v jakési příjemné hře očí a ještě svůdnější hře zubů, ve kterých se každý mohl vidět jako v zrcadle. Také se víc usmívala nežli smála, rozhrnujíc při tom ústa na celou šíř, aby dobře bylo vidět obě ty sanice opravdu nádherných zubů.

Polka přehlušila jejich smích, páry daly se do tance.

* * *

Hrála venkovská muzika, ta lkavá, ta divná, smutná píseň moravského kraje, jejíž srdcejemná vroucnost tolik rozechřívá a rozteskňuje zároveň...

Helenka naslouchala měkké té lahodě tanečních zvuků a cosi jako sladké zemdlení, milostiplná bolest sevřela jí útroby. V tom zapomenutí sebe jen jako snem viděla, jak se před ní ruce točí, plave mušelín, šátky jak věnečkem se vinou kolem do kola... Zvuky se rozlévaly sálem, stenaly housle, křídlovka plakala, klarinet s ní... A srdce zrovna zmíralo v sladké té dřímotě snivého nářku, nevýslovná úzkost projímala údy a duše její všechna se ztrácela v náhlém tom probuzení blouznivého toužení, chladná a přísná až doposud roztála jak sníh a aniž tušila, rozmar tance strhl ji s sebou.

Na pravo, na levo, věncem splynula s ostatními, kam jí smýknul hoch, kam jí točila hudba, tam letěla s ní. Malá závrať ji pojala při pouhém pomyslení, že by jednou také tak mohla tančit, také tak žít... Srdce se v ní lehce třáslo strachem o každé pohnutí, o každý krok... Stěny se s ní točily, muzikanti letěli kamsi na levo a hlava na hlavě, na mraku mrak, celá houšť ohromných a strašných těl valila se proti ní a hrozila jí povalit... Násilně roztrhla víčka a... černá ta massa se rozpadla v nic a jak voda splynula zase s ní v rozmarný, barevný vír — — Tančila s sebou.

Co tak snila, ani nevěděla, že přestali hrát.

Tleskot několika rukou vyrušil ji z opojného snění.

Hlava se jí mile točila, nožky se pod ní třásly.

„Oh!“ sáhla si na čelo a zase tak z hluboka, z hluboka si povzdychla jako před chvílí. A teprve nyní viděla: kolem přecházejí určité tváře, rychle oddychují prsa... V hovoru ploval smích, ve smíchu umíral še-

pot zamilovaných. A muzikanti už zase brali housle do rukou, kapelník smyčcem měřil znamení a tanec začal znova. Ještě rychlejší, ještě divočejší nežli byl první, polka překotná a prudká zamíchala všemi barvami a bílé skvrnky, nahé krky, lokty obtúlená poprsí jen jen se míhala kolem, zase těla se točila přitisknuta k sobě, prsa se dotýkala prsou a mizela v letu, nohy se proplétaly... tam sukně bílá, tam stuha tmavá, za ní růže v černých kadeřích, – – – všechno jako letem vlnilo se světlým prostorem, – obrysy se mátly, kontury se svíjely, na stranu kamsi padaly hlavy, jak pěna ve středu se stácel šatů sních a jen chvílemi vždy v žlutém svitu lamp zazářila převrácená plocha čel. – Helence bylo až úzko při pohledu na překotný ten chvat, divoký úprk honících se soudružích, oči se jí přivíraly, dech se v ní úžil, smutno jí bylo, a byla ráda, když vřeštivá a závratná ta honba kvapíku přešla zase v snivou, lahodnou, v tu divně lkavou píseň sentimentálního tria, v jehož kouzlu všechno se jí zdálo mírnější a krásnější. Rozšířila oči a cítíc volno na prsou, pila do sebe tu horkou atmosféru tance, v jehož vlnách potácel se tu před ní celý svět. Spita víc nežli ty, které se tu před ní kolíbaly hudbou jako zmámené, s rozkoší se poddávala radostnému hýření, jehož smysl tušiti se zdála i rozechvěná její krev.

A tanci nebylo konce... Těla už jen se motala, jak na vodě zvířené vlnky převalovala se přes sebe, jedna vrážela do druhé, hned ta odpadla stranou, hned zas druhá a jiná se přihrnula na její místo, tu černá hedvábná záda se zableskla v světle, tam šáteček jak pěna bílý převrátil se na vzduchu, pak černé vlasy vystřídaly rusé, bílé šaty černé a za těmi zas Cilka proklouzla – v růžových šatech – a roztála hned, jako by jí vítr zdych'. A všechny kolem a kolem na jednu stranu třely se ty kruhy o sebe, proplétaly se navzájem, hned na různu se braly, hned do sebe se kladly, barva s barvou proplétaly se za sebou a všechny najednou kroužily kolem jednoho bodu uprostřed sálu, nad kterým lampa visela a ohromným svým stínítkem dolů srážela své jasné světlo po temenech hlav a rozkřídlených ramenou. Jako kleštěmi drželi se všichni navzájem, páni dámy kolem pasu, dámy pány kolem krku a všichni

spiti, všichni rozezhřáti nedbali ústrků, nedbali ran, bez paměti hnali se kruhem, až naposled se zatočili, naposled se přitiskli k sobě a v náhlém spádu finale rozpadli se na dvě strany, páni dveřmi se hnali ku svému pivu, dámy uříčené, červené v tváři, se šátečky v rukou na stranu se vedly k oknu, kde bylo chladněji.

Helenku obstoupily obě její karamádky a vyburcovaly ji – – – Snila o pěkném tanci. Také ji tak někdo za ruku vzal, v kříži ji prohnul a kolem s ní zatočil, až ledva pudy se dotýkala a jako na křídlech vznášela se nízko nad zemí; letěla, letěla, nevěděla ani kam. – Dítě loučilo se s nevinným svým snem, mlad'oučká její prsa poprvé tu vzkypěla bojácnou, nepoznanou rozkoší. V tu chvíli také poprvé ucítila bolest' své samoty a karamádky zastihly ji nespokojenou, rozmrzelou, nejraději by byla šla domů.

„Nechte mě, nenut'te mě,“ bránila se karamádkám, nutícím ji k tanci. – „Já nechci,“ dodala vrtošivě a Cilka i Zdeňka i „stará paní“ pohlédly na sebe, usmály se nad ní a nechaly ji.

„Stará paní“ pokusila se pak ještě několikrát, pobavit ji aspoň „svým“ způsobem, ale Helenka dětinně hrála si rukou po hranách lavice a na některé její otázky ani neodpovídala. –

Nebyla hloupá, ale nechtělo se jí.

A už ani tanec ji nebavil. V nejživějším ruchu vzpomněla si na tichou svoji světničku a v duchu se už viděla na bílém svém lůžku, odkud hvězdy vídala oknem, jak plují nocí a mezi nimi měsíc se ubírá nebem nad zasněženou zemí.

V tom přisedl k ní kdosi.

Ne dáma, ale pán.

Lekla se černého toho šatu, který se tak nepozorovaně prikradl do jejích snů.

Prudce uhnula stranou, stáhla mrzutě obličej a bokem hleděla před sebe; ani do tváře mu nechtěla pohlédnout, nevěděla proč, ale přála si, aby už byl pryč. „Co tu chce, Ježíši Kriste, vždyť ho ani neznám.“

Ale černě oděný pán v čamaře, s bílou kravatkou kolem krku a s třemi černými knoflíčky v jedné řadě za sebou na vyžehleném poprsí – duše

nedobrá – nedbal jaksi jejích rozpaků, přisedl ještě blíže a beze všech okolků přímo se jí zeptal, pamatuje-li se na něho.

Na otázku tu nebylo jiné odpovědi, než vyjít s barvou očí ven. Pohnula hlavou, zvolna vyhrnula víčka a tu na něho pohlédly takové krásné oči, jakých ještě neviděl. „Pane Bože, jaké to jsou oči!“ pravil k sobě Ríša a div ruce neseplal, jak se mu líbily ty její oči. I bílé jejich rohovky proniknuty byly pomněnkovou barvou a celá tvář zalita byla jejich světlem. Ve stínu zakaboněného obočí byla to celá kola ležící v matném přísvitu sněhobílých skrání, tím širší a krásnější při večerním osvětlení, které v nich tančilo zlatou, jako zrnko drobnou jiskrou. Když sklopila zas víčka, jakoby světla před ním pohasla a místo nich chvělo se jen něco modré záře v řasách.

Neodpovídala.

„Jak, nepamatujete se na mne?“ ptal se jí znovu hlasem neklidným, ale nevýslovně milým a vroucím.

„Kdo jste?“ pravila přívětivě, ale vážně.

„Student,“ odpověděl jí Ríša vesele a sám se tomu zasmál. Představil se jí – uvedl své jméno s příjmením a ihned se odvolal na dětská svoje léta. „Na Ríšu se nepamatujete?“

Zavrtěla hlavou.

„Stanislav, váš bratr, byl můj nejmilejší karamád.“

Nepamatovala se.

„Chodíval jsem k vám „Pod komoru“ na třešně, na jahody – moje matka s vaší maminkou byly karamádky.“

Nevěděla o ničem.

„Se Stášou po zahradě i po lese jsme sháněli, ptáky jsme chytali, raky lovili ve vašem potoce, po vozích jsme ložili a jednou dokonce hrála jste si s námi i vy.“

Helenka se usmála.

„Ó, to se hrozně mýlíte,“ pravila, „já si s chlapci nikdy nehrála! – A kde jste teď?“ odvrátila pojednou hovor stranou s taktem, kterému se Ríša až podivil.

„V Brně, na prázdninách,“ odpověděl. „Pozítří pojedou zas do Prahy.“

A zase se jí tak krásně do očí zahleděl, jakoby ji uřknouti chtěl. Zamhouřila ještě více oči, aby ho raději už neviděla, a umínila si, že se na něho už nepodívá, kdyby nevím jak tomu chtěl.

Ale Ríša se jen potutelně usmál a jakoby si řekl: „co pak já se do těch očí nepodívám!“ – přisedl k ní ještě blíže.

Helenka uhnula stranou o tolik, o kolik on se přiblížil k ní; mráček nevole přelétl jí tvář.

„Od té doby, co vám bratr umřel, jakobyste do vody byla zapadla... Nebyla vy jste také v Brně?“

„Byla,“ odpověděla ochotně, „ale jenom krátký čas.“

„V ústavu?“

„A jak vy to všechno víte!“ pohodila hlavou, ale ani tentokrát mu nevyhlédla do tváře; sešpulila hubičku a tloukla vějířem do levé dlaně.

Ríša hlavní data z jejího života zvěděl od „staré paní“ a tu nechtěl prozradit.

Začal z jiného konce.

„To je divné, že jsem vás nikdy nepotkal.“

„Já nikam nechodila,“ odpověděla rychle.

„Nelíbí se vám v Brně?“

„Nelíbí,“ zatřepala rozhodně hlavou, že ne, ale odpovědi stále házela do zdi.

Ríša polo zahanben, polo spleten neúspěchem svého dvoření, nevěděl už, co si počít má, aby Helenku vyplašil z její uzavřenosti. Až posud buď málo zvyklý nebo vůbec neobeznalý ve světě povah jemnějších – ocitnul se tu před ní jako před zlatým zámekem, z jehož zakletí nic ji nedovedlo vyrušit. Tu poprvé stál tváří v tvář záhadě, k jejíž rozřešení k ničemu se nehodily posavadní jeho způsoby. Ani slova, ani pohledy mu nepomáhaly. Ríša pozoroval, že chladná zůstala i k nejnroucnějším jeho vzpomínkám. A přece neustal, přece setrval, cosi jej dráždilo k ní, z její tváře, její postavy, z celého jejího chování cosi jakoby mu slibovalo něco nebývalého, nepoznaného. A Ríša nevěda hned, co by vhodného s ní promluvil, setrval zatím v chvilkovém svém mlčení a oddává se se tichému pozorování jejího zjevu, plnou duší dýchal do sebe vůni

chladné té fialky. Už z pouhého jejího hlasu cítil, že na něho něco vane, čím okřívá. Z něčeho jakoby procitnul na chvíli, co nebylo pravým a jediným jeho světem, jiné daleko světlejší struny ozvaly se v něm. Ta poesie lesů a rozlehlých strání jakoby i na ní byla zanechala známku svojich stop, – rozesnívala a přenášela v jiný svět. A oči pásly se na rozkošném tom kvítku ideální zahrady, v jejíchž barvách koupal se tu celý její zjev. Cosi svatého bylo i v jejím rouše, stříbro nebeského světla chvělo se jí na čele, v očích měla celou nebes zář, ba i ty ruce měla jako svatá, – táhlé, útlé, pravé ruce svaté Cecílie, které stvořeny zdály se býti jen proto, aby se buď listy probíraly knih posvátných, nebo na varhany hrály v kůru zpěvů andělských...

„To jste byla ráda,“ pravil Ríša v snivém jakémsi roztoužení, které se pojednou tolik zalíbilo Helence. Neřídil se už na ni, hleděl před sebe a tak, jakoby sám k sobě mluvil víc než k ní. – „To jste byla ráda, když jste se vrátila domů. Tak je u vás krásně, tak ticho všude kolem vás, jenom ten mlýn vám klepával do oken a zpívali ptáci. Na všechno se pamatují, na každý strom i na tu studánku, která vám ve dne v noci hrčí na dvoře. Vy ani nevíte, co máte. Žijete v ráji a nevíte o něm.“

„Ó, vím,“ odpověděla Helenka radostně a pozvedla při tom hlavu. „To vy ani nevíte, jak já mám tu naši samotu ráda!“

A pravila to s takovým ohněm, takovým nadšením, jakého je schopna duše srostlá s něčím od dětství.

„A nezatoužíte nikdy po světě jiném?“ ptal se Ríša.

„Nikdy.“

„To jste opravdu šťastna. – V Praze, když tak sedám v kavárně sám a sám, a dívám se oknem na vodu a na Petřín, často si na vás vzpomínám.“

„Na mne?“ zasmála se Helenka a jak už mile byla naladěna, dodala s nelíčenou prostotou: „A nelžete, vždyť mne ani neznáte!“

„Znám vás, proč bych vás neznal. Řekl jsem vám přece, že jsem k vám chodíval.“

„No ja, co tenkrát, – tenkrát jsem byla ještě malá, ale teď – teď mne neznáte!“

„Však jsem já neřekl, že jenom na vás vzpomínám – na vašeho bratra, vaše sestry, na celou vaši myslivnu, na všechno i na vaše holuby, králíky, drůbež, zahrádky, pole, na všecinko, všecko vzpomínám – i na ten váš komín bílý, který jsem vyhlížel vždycky z daleka, jak nad myslivnou mává do vzduchu.“

„Co vy všecko nevidíte,“ pravila Helenka a sama se zamyslela nad tím obrazem své myslivny, jak šindelem kryta dýmem svým jak chochol mává lidem na cestu.

„Toho páva máte ještě?“ ptal se zase Ríša. „Zdaleka jsem ho vždycky slyšával a jak jsem vždycky oči otvíral, když jsem ke dvoru docházel a páv na kůlničce tiše proti slunci rozkládal své peří. Takovýhle měl vějíř,“ dodal Ríša a rukou opsal půlkruh ve vzduchu, který obsáhl bezmála celý sál.

„To taky není pravda, tak veliký ocas on nemá“ –

„Nu, tak má menší – ale jak pak vy jste mu říkali? – počkejte,“ třepal roztržitě rukou – „já si vzpomenu. – Tak nějak jako „au – ou“ nebo“ – –

„Ale ‚pau‘, ne ‚au‘,“ – vykřikla Helenka a dala se do smíchu, „jak někdo pávu říkat může ‚au‘!“ –

„Pau, pau“ se jmenoval, už se pamatuji. – Tož vidíte, že všechno vím. Co drůbeže jste měli a máte, myslím, doposud, krocánů, morek, perliček ale patnáct – všechno mám v paměti a vy se na mě ani nepamatujete!“ – otočil zas po ní Ríša svoje oči.

Zatočila hlavou.

„Ne.“

„Tož, jakou vy to máte paměť?“

Pokrčila ramenoma.

„Já nevím.“

Byl konec hovoru. – – – – –

„Čtverylka,“ zvolal aranžér, pozdvihuje ruku a právě když muzikanti dohráli intradu, Ríša vstal, krásně se Helence poklonil, ona jemu poděkovala pokynutím hlavy a přesedla zas na původní svoje místo, odkud ji Ríša byl vyplašil. Byla vážná zas, ale tvář její dlouho ještě potom zachovala teplý jakýsi třpyt, jakoby se rozpomínala na celý ten hovor s Ríšou vedený tonem pro ni nevyhladitelným.

Ríša odešel, ale s Helenky už očí nespustil. Stará paní, sedící u prostředního okna, pohrozila mu prstem, nahnula se k Helence a pošeptala jí něco do ucha. Helenka se zapýřila, zmateně rukou přejela klín a zátékala očima po sále. Pak se usmála, ale neodpověděla na stařenčinu poznámku. Nutila se ku přemýšlení o věcech zcela vedlejších, jako: co dělá doma Marta a neteskní-li po ní Brok. – – Ale poznámka staré paní už jí nedala pokoje. – Viděla, že si ji Ríša opravdu neustále prohlíží a když i oči zavřela, bylo jí – jakoby se někdo na ni díval. Teprve, když začali tančit čtverylku, dodala si srdce a pohlédla do rozestavených řad, právě když párem postupovaly proti sobě. – – – „Zase se na mě dívá, co na mně má?“ –

A nebyla to už jen kravatka bílá, krásně vyžehlená náprsenka, co viděla před sebou: celý jak byl, stál tu před ní a zvláště černých těch vousků si povšimla, které si hladil levou rukou na stranu. Nemohla říci, že se jí nelíbil. Byl prostředně vysoký a jak se jí zdálo, ještě velice mladý. Měl černé, veselé oči, husté, černé a nazad sčesané vlasy a ruce neobyčejně malé. Byl celý černě oděn a jen ta kravatka bílá, límeček a manšety leskly se bílými pruhy kolem zdravého týlu a útlých rukou. Když tančil, a zvláště, když v letu drobnou svojí rukou si přejížděl bílé, nízké čelo, nazad shrnuje havraní, do předu vzdorovitě se prohýbající vlasy, měl při sobě něco, na čem aspoň na okamžik spočinuly tiché její pohledy.

Zapřela ho prve. Pamatovala se na něho.

Chodíval k nim.

Ale tenkrát byl ještě takový maloučký. Nosíval krátké kalhotky, modré punčošky a klobouček nazad shrnutý. Také na jeho hlas se pamatovala – ale kdež už byly ty časy! Stanislav zemřel, Anna se provdala, matka jí zemřela, tak zůstala sama doma se svým přihluchlým tatínkem a s Martou, která obstarávala domácnost.

Při těch myšlénkách měnily se před ní obrazy, střídaly se páry, ale ty dvě černé oči, které ji pronásledovaly od prvního okamžiku čtverylky, nedaly jí pokoje ani teď. I když s jinou tančil a s jinou se bavil, oči jeho na okamžik aspoň zabrousit musily tam, kde seděla ona.

„Bože!“ zasteskla si v duchu Helenka – „co pořád na mně má?“ A bylo jí při tom, jakoby se na ni upíraly oči všech. Studem hoříc chtěla vstát a odejít, ale nijak se k tomu nemohla odhodlat. Jako přikovaná zůstala na svém místě i čekala, čekala – nevěděla sama nač... A tak jí bylo čehosi líto za něho, že tak přede všemi... Svraštila bolestně rty a nedívala se už nikam. Chtěla jít do vedlejšího pokoje, kde seděl její otec, vzít jej kolem krku a říci mu: „Tatínku, tatínku, pojď domů, mně je tady smutno!“

A bylo jí smutno. Tatáž divná tesknota sevřela jí útroby, jako když před chvílí tu seděla sama a dívala se do veselého zmatku tance. – „Oh, já si pomohu! já – – –“ opakovala ještě několikrát po sobě – „já – já – –“

A hleděla novou posici pro svoje tělo tak, aby jí nebylo vidět do tváře a celou aby ji pokryly záclony; – – – že ji sem vodili, že ji sem nutili, co ona tu, žalovala sama k sobě v ústraní a za záslonou rozestřela bílý svůj šáteček, aby osušila rychle svoje oči. Tak jí bylo, jakoby ji někdo byl urazil, v srdci jí ublížil, – židle ji tlačila, vzduch ji dusil, do hrdla ji štípal prach; všechno jí bylo pojednou protivné, prázdné, beze všeho smyslu, beze všeho života; na tisíc mil odtud byla by se cítila šťastnější, nežli v té místnosti zde, kde jí pojednou všichni připadali jako blázni. Dva kroky na pravo, dva kroky na levo, do předu, do zadu – „vždyť to nemá smyslu!“ – zhrozila se v duchu. A jedinou tou myšlénkou jakoby se ocitla nade vším tím bláznovstvím navzájem se motajících párů, hleděla už na ně jakýmsi polo shovívavým, polo pohrdavým zrakem nade všechno povýšené bytosti. Přejela si šátkem oči, přetřela tvář a očima daleko čistšíma vyhlédla do prostřed sálu. – A ku podivu, jak zvláštní, divné vzežení mělo nyní všechno kolem ní. Jak se rychle změnil v ní i její zrak! Jedinou tou slzou jakoby se znovu byla zrodila; co jí před tím dráždilo, zdálo se jí pojednou daleko čistší, jasnější a vlídnější. Teskno jí bylo posud, ale dýchala už volněji, na duši jí bylo lehčeji i úsměv objevil se na její tváři, trpký, smutný, mdlý, ale přece úsměv. „A co,“ – pomyslně si – „ať se na mě dívají, když jim to dělá radost?“ pravila a ve vzdorovitém posunku hlavy nastavila čelo všem pohledům na odiv.

Čtverylka byla u konce, po finále tančilo se ještě do kola. Hudba uko-
lábala Helenku v nové sny. Zmizelé představy vracely se k ní, zase žila
jednou duší se všemi, procházela se sálem, ovívala se vějířem, bavila se
jako všechny kolem ní. A tak snadné jí to všechno připadalo pojednou.
Tak samo sebou se to všechno dělo: přišel pro ni pán, poklonil se jí, ona
jemu se poklonila naproti, položila ruku na jeho rameno a čekala, až se
před nimi uvolní kolo. A než se nadála, nožky už letěly sálem, tělo jak
proutek províjelo se mu pod rukou a na pravo, na levo s proudem sply-
nula v takt. A kolem ní hudba se točila, strop, stěny, lampa, guirlandy
květin a zeleného chvojí, všechno se míhalo kolem ní, světlo jí tanči-
lo v očích a když přestali hrát, chvíli se s ní ještě točil sál, letěly páry
– procitla jako bez dechu. Byla unavena a jakoby opravdu byla tančila,
v náruči cítila čísi teplo, ve tváři horký dech. V tom se jí zamihlo cosi
v očích. Lekla se, jakoby to opravdu byl on –

Ale nebyl, – jen se jí tak zdálo. Zahlédla jej už na opačném konci sá-
lu a spokojeně si oddechla. Převrátila oči na jinou stranu a byla ráda, že
jí nikdo neviděl v tu chvíli, kdy v myšlénkách tančila s ním. Když ru-
ce složila zas do klína a rozhrnujíc v prstech vějíř zamyšleně pohlédla
před sebe, byla duší zase v rovnováze. Dámy přecházely kolem, mu-
zikanti měnili své partesy. Uprostřed sálu stáli dva páni a rozmlouvali
o něčem. Jeden z nich byl Ríša. Helenka nevěděla, o čem spolu mluví,
ale ty posunky hlav, ty pohledy, kterými se obraceli oba stranou a přeče
na ni, – nebylo žádné pochybnosti, – mluvili o ní.

Prudce se vzpřímila a chtěla odejít.

Ale bylo pozdě už, – Ríša zdvihl ruku a dal hudbě znamení.

* * *

Kapelník se zdvih‘.

Hrozná tušení zmocnilo se Helenky. Údy jí projel chlad a v tomtéž
okamžiku cítila se jako v ohni.

Hudba už hrála, sál se vyprázdnil a k ní – rovnou cestou k ní šel
Ríša.

Poklonil se před ní a oči celého věnce dam a roztroušených pánů upřely se na ně.

„Slečno,“ pravil Říša s úsměvem levé strany knírků, – „všichni, jak tu jsou, vás prosí, abyste si aspoň jednou zatančila do kola.“

Helenka se třásla jako osyka.

„I pro Boha všemohoucího!“... dralo se jí z prsou ven, ale nebyla s to promluvit jediného slova. Zmateně rozestřela ruce před sebe, pohlédla na pravo, na levo a všimla si prázdné plochy sálu.

„Ne – ne – nenene n-ne!“ vyhrnulo se jí z hrdla, „prosím vás, pane Říšo, nezlobte se, ale nechte mne být – až potom, jenom teď ne, až potom.“

Říša v rozpacích nevěda co činit, přisednul k ní na stranu a těšil ji.

Ale neposlouchala. Shrnulo se k ní celé hejno dam, stará paní, karamádky její, Cilka, Zdeňka, Ludmila a všechny jí domlouvaly, všechny jí nutily. Helenka jen se jim v rukou kroutila, stírajíc jejich prsty s rukávů jako prach. A bylo jí, jakoby ji chtěly na popravu vést... bránila se, jak mohla, vymlouvala se, prosila, na konec svolila, ale – – „až budou tančit ti ostatní –“

Říša seděl mlčky vedle ní, bavě se pohledem na polekané její oči a ta prosebná, zvuky přeplněná, ke každé zvlášť a ku všem najednou se ne-soucí ústa.

Jakmile Helenka prohlásila, že tančit bude, jen až tančit budou ostatní, dámy rozprchly se na všechny strany a třeba nebyla volenka, kde kdo se namanul, toho vzaly k tanci. Všechny jakoby posedlé byly jednou myšlénkou: Helenku vidět tančit, zavířily do kola. Říša neustále jí cosi povídal, o hudbě, o Zdeňce, která také dnes poprvé je na plese, ale mlčela tvrdošíjně a neposlouchala jej. – Nechal tedy všech domluv a číhal na příhodný okamžik, aby Helenku vzal do kola.

Zvolna se v ní tišila krev. Příjemné mrazení prochvívalo jejími zády. Bála se posud, ale nedovedla se ubránit vniternému jakémusi pokušení, které ji svádělo k tanci. Nejraději by byla hlavu položila do dlaní a stiskla ji – stiskla v radosti a bázni zároveň. V sále nastala chumele-nice mušlínu a mužských zad. Tančil kde kdo i stará paní byla v kole a přes rameno svého kavalíra usmívala se na Helenku, pomžikujíc při

tom na Ríšu. Ríša nahnul se k Helence a poprosil ji ještě jednou. Bránila se.

„Ještě chvílku, jenom chvílku malinkou,“ žebrou oči a slovem, ohlížejíc se starostiplně po tančících párech, ale když ji Ríša upozornil, že už i stará paní tančí a nikdo si jich nevšímá, dodala si odvahy a odložila šátek.

„Tak já teda půjdu!“ pravila bojácně, sklouznuvši na samý krajíček sedadla, „ale vy nevíte,“ dodala třesoucím se hlasem, „jak se bojím.“

„Nic se nebojte,“ odpověděl Ríša pevně a vstal současně s ní. Uklonila se mu, jak ji tomu doma naučila Marta, – on „prosím“ po té odpovědi, vzal ji za ruku, kolo se před nimi prohnulo, několik párů ustoupilo stranou a Helenka už nevěděla, co se s ní děje... Před sebou viděla jen bílá prsa svého rytíře, jak se kladou na prsa její, a když poprvé s ní kruhem zatočil jako s děťátkem, div z rukou se mu nevyškubla, hořic studem jako pivoňka. Ale Ríša pevně ji držel pod rukou a kdyby se byla odvážila v tu chvíli pohlédnout mu do tváře, byla by viděla, jak blaženě se nad ní usmívá, s jakou pýchou, jakou radostí sám před sebou se nosí s miloučkým tím děckem srdcejemných vnaď. „Bože!“ bylo do slova psáno v nadšené, slávou a obdivem zjasněné jeho tváři – „jaká je to plet', jaká vůně, jaký květ! A ty ruce, jaké to jsou ruce!“ – sotva je cítil mezi prsty svými, jak byly tenké. Tílko jako vrbový proutek se mu prohýbalo pod rukou a Ríša nevěděl pomalu, má-li tančit nebo se dívat jen na ni; ale tu hudba zahrála tu svou zamilovanou, dojemně snivou, lkavou píseň svého kraje, při které se i hlava točí a tělo tančí samo. Všechno před nimi ustupovalo, páry stavěly se ku stěnám a kdyby Helence v tu chvíli nebylo všechno jak mžitky plavalo v očích, byla by viděla, jak řidnou páry, jak se množí a u vchodu neustále roste ta černá hradba shromážděných pánů, kolem do kola jak po lavicích posedala všechna honorace plesu. Jen něco málo děvčat zůstalo v kole. Ba i ty ustaly a postupovaly krokem před svými pány, aby přece viděly, jak to Helence sluší.

A bylo opravdu rozkošné na ni podívání, jak modrá se vznáší pod žlutým světlem, jak blýská vždy zlatá její hlava a nožky se jí matou;

po chvíli vždy obě poskočily za sebou, jedna doháněla druhou, překá-
žely si na vzájem, hned pravá, hned zase levá zůstávala v zadu a tu zas
obě najednou přenesly se sálem v náhlém obratu těla, kterým Ríša v ru-
kou jen jen hrál. Poznal hned, že Helenka nejistě tančí, a tím pevněji ji
sevřel v náručí – – – Vznášela se jako pták –

„To je krásné děvče!“ pravila stará, vousatá jedna židovka s troškou
pepře závisti, a vedle ní sedící „stará paní“ zakývala jen hlavou a hla-
sem unylým pravila: „je, přece jsem už stará osoba, ale tak krásného
děvčete jsem posud neviděla, co jsem na světě.“

V tom Helenka zpozorovala, že tančí skoro samotna.

Škubla sebou v náručí Ríšově a hodivši hlavou, rozhlédla se zděšeně
za sebe.

Byla v tu chvíli opravdu podobna rusalce, která v lese provádí svůj
rej a pojednou shlédne, že se na ni dívá někdo z tohoto světa. Křikla,
prohnula se mu jako rákos pod rukou a oběma rukama opřena o něho,
jakoby ji násilím bral a unášel, zbledla na smrt'. A už nevěděla o ničem,
– nožky se jí zapletly, hlava jí sklesla na stranu a zdálo se, že padá.

Stud ji dorazil.

„Co je vám?“ zašeptal jí Ríša do ucha, cítě, že klesá.

„Nic, pusťte mě“ – pravila a zapotácela se mu v rukou.

Skoro bez ducha zachytil ji ještě v čas a židovka, stará paní, Cilka,
Zdeňka, Ludmila, všechny se sběhly kolem ní, co se to s ní děje.

Ale Helenka se už vzpamatovala. Sotva přišla ze světla, závrať jí
pominula a Helenka, přestoupivši nejistě s nožky na nožku, sáhla si na
vlasy; krůpěje únavy perlily se jí na čele.

„Nic mně není,“ odpovídala na otázky – „jen hlava se mi trochu za-
točila“ – pravila a vznesla ruku na čelo.

„Vy jste s ní moc točil!“ sváděly teď všechno na Ríšu.

„Já – já!? –“ vytřeštil Ríša oči – „slečno, řekněte sama – byl jsem tím
já vinen?“

Helenka sedíc už zase na svém místě, – usmála se na něho překrás-
ným úsměvem bledých děvčat.

„O ne – vy ne – já sama. Lekla jsem se, že tančíme sami.“ –

Všechno se to sborem dalo do smíchu. A Helenka sama se nyní rozesmála, přivírajíc při tom víčka jako ospalá. Vesele hleděla hned na toho, hned na onoho, pojednou však zvážněla, ustrašeně pohlédla na všechny a vztahujíc nejistě ruku před sebe, pravila:

„Ale tatínkovi nic o tom neříkejte, doma by se mně potom smál.“

„Jestli mu to už někdo nevyzvonil,“ pravila stará paní, vstávajíc a šla hned do vedlejšího pokoje, neví-li starý o ničem.

Nevěděl.

Povídalo se sice cosi kolem něho, ale staroch, přihluchlý, neslyšel.

Před Helenkou se zas uvolnilo. Dámy starší posedaly na svoje místa, dcerky šly tančit, jen stará paní zůstala u ní.

Ríša procházel se sálem, pletl se mezi tančícími páry, ale už netančil. Sedl si stranou a stále ji cítil ještě v loktech, lehoučkou a teplou, plnou vůně panenství; pohnul ramenem a posud jakoby cítil to křečovitě sevření její ruky, když bezvládně mu sklesla na prsa. Jakoby ji podlomil, šlápla na křivo, vykřikla a už ji odnášel. Lekl se; nyní byl té nehodě rád. Tak se mu zdálo, že jediným tím okamžikem byl jí nekonečně blíž. Číhal na příhodný okamžik, až bude zase sama – pak že se k ní přiblíží a promluví k ní.

Byla volenka, židovky se řehtaly za rozloženými vějíři a domlouvaly se, pro koho která půjde. Cilka jako bacchantka hýřila v kole; brala pána za pánem a sotva s jedním dotančila, už si zase kohosi vedla z prostředka. Nutili také Helenku, aby si někoho vyhlédla, ale Helenka už se tančit bála. „Nechte mne,“ pravila k Cilce a Zdeňce, „já se budu dívat.“ A dívala se, usmívala a tak jí to přicházelo divné, že si dámy samy chodí pro pány, prodírají se vchodem a vracejí se s uschovanými až kdesi na konci vedlejších místností. I staří, plesniví tančili. Cilka přivedla si svého tatínka a také musil tančit. Uhladil si šedé svoje kníry, celý se jaksi shrbatil, jakoby na koně sedal, a Cilka smýkala jím do prostřed sálu jako s chlapečkem. „Eh, – ta mě prohнала,“ – oddechoval, když měl po tanci a šátkem utíraje v zadu týl, všecken červený strkal se ze dveří ven. Ale už tu byla zase Zdeňka, zaťukala mu na rameno, „pojďte sem, neutíkejte,“ zavolala na něho a ani se ho neptala, vzala jej za ruku a vedla do sálu. – Ríša byl jaksi velice vzácný. – Sotva si oddechl po divokém tanci

s Cilkou, už tu za ním stála zase ta mladší židovka a také „prosila“ za kousek s ní – – –

S tou Ríša (Helenka sama si toho všimla) tančil nejkrásněji. Černý na bílých jejích šatech vyjímal se jako obrázek. – Tančil zvolna, ruku její ovinul si kolem boků, hlavu mírně sklonil k černým jejím kudrnám a zdálo se, že zrovna voněl k bílé té růži, kterou měla ve vlasech. Tančili a hovořili spolu – židovka jako straka neustále cosi žvatlala, neustále se smála a pořád se měla na co ptát, nač jí Ríša skoro ani neodpovídal. Už to ani hezké nebylo, jak se k němu důvěřila a v ruku se mu kroutila jako had... A dlouho spolu tančili, – ostatní se už několikrát vystřídali, některé dámy už ani netančily, u okna limonadou splachující v hrdle prach, a Saba s Ríšou posud byli v kole.

„Bůh ví, co si mají neustále co povídat“ – napadlo Helence, ale jenom tak maní, beze všeho úmyslu, jen tak...

Židovka jednu chvíli musila se ho ptát něco velice důvěrného, protože jí neodpovídal a s jakousi úmyslností hleděl si jen tance. Židovka prohnuta v kříži proti němu odpáčila svoji hlavu na zad a těma očima div jej neshltla, jak se mu drze dívala do tváře, čekajíc na jeho odpověď. Helence bylo až horko, cosi jako stud za osobu cizí šířalo jí hrud'. V několika vlnách přichvěli se až skoro k ní.

Zastavili se a postupovali „procházkou“.

Helenka zaslechla i několik slov z jejich hovoru:

„No, řekněte, že to není pravda –“

Ríša pokrčil ramenoma, splynul v takt a už byl zase na protějším konci sálu.

Když bylo po tanci, židovka se zavěsila do Ríšova ramene a oba se procházeli sálem. –

Šli okolo Helenky.

„Nate, fókéte na mě, – mně se nechce“ – pravila Saba a podala Ríšovi bílý svůj vějíř, aby ovíval červený její obličej.

Helenka byla zvědava, co tomu řekne Ríša. Ale ten klidně vzal vějíř, rozvinul ho na celý půlkruh a přikryl jím nahá prsa židovky. Helenka byla by ráda slyšela ještě něco z jejich hovoru, ale zdálo se, že Ríša cele

je zaujat v tu chvíli otíráním svého čela a mechanickým ochlazováním rozpálené židovky. Proto bez bázně zahleděla se na vzrostlou jeho postavu. Než v tom se Říša otočil, pohledy jejich se potkaly. Usmál se na ni. Tak v ní hrklo, jakoby ji přistihnul při zlém nějakém skutku. Rychle sklopila oči a rukou stáhla sukni před sebou, ze strachu, nesáhá-li jí výše než nad špičku střevíčku -----

Bylo asi k půlnoci, když Helenka prudce se přihnala do zadního pokoje a rovnou cestou ke karetnímu stolku.

„Tati,“ prohlásila rozhodně hned na prahu a div se nedala do pláče. „Já tady nebudu, pojed’me pryč.“

„Co, co tak najednou?“ – vyrazil ze sebe starý a v rukou se mu třásly karty. Tak náhle promluvil mu do hry hlas jeho dcery.

„Budete dlouho ještě hrát? Nechte toho už, mně se chce spát.“

Stařec jako slepý hmatal po kartách a nevěděl, má-li odpovídat dceři nebo počítat „oka“.

„Hned pojedeme, hned, jen co dohrajem, „žida““.

„A kdy to bude? Mně už je tu k zalknutí –“

„Máš hlad, vid’ a nic nepiješ.“

Třesoucí se rukou podával jí víno na usmířenou.

„Já nechci –“ odmítla Helenka podávané víno –

„Aspoň tedy něco sněž“ – stařeček vstal, poručil večeři a sháněl pomodka, aby zapřáhal. A chtěl dále hrát.

Ale Helenka jako zlý duch stála mu za zády a domlouvala mu:

„Nech toho už. Já jsem ti povídala: nech mne doma a jed’ si sám. Co já tu? Ani tančit neumím, bavit se nemám s kým a dívat se, je ještě horší –“

Kostelník, obstarávající úlohu sklepníka, přinesl jí večeři, snesl víno, sodovku, zavařené švestky. Ale Helenka se všeho toho ledva dotekla a nechala večeři stát. Jenom sedět zůstala a čekala, až tatínek dohraje „žida“.

Do sálu se vrátit nechtěla.

Bála se skoro.

